

Výstava 40 let regionálního televizního zpravodajství na Olomoucku a 30 let televizních novin na Šumpersku

Rozhovor s kameramanem Janem Bartoněm

Jak vypadaly počátky regionálního televizního zpravodajství z Olomouce a Šumperku?

Oficiální krajská redakce televizního zpravodajství vznikla v Olomouci na podzim 1977 v přízemí domu Palackého 7. Tehdejší redakce měla dva zaměstnance, produkční paní Boženu Čepelákovou a Mgr. Alexandra Mencla co by kameramana a redaktora v jedné osobě. Saša už před tím spolupracoval s Československou televizí v Ostravě a měl zkušenosti s prací s filmovou kamerou, navíc byl výborný jako redaktor. O rok později dostal olomoucký štáb i služební auto Škodu 105 a Saša s kamerou sjezdil celý kraj – Olomoucko, Šumpersko, Staroměstsko, Přerovsko. Redakce přispívala do hlavní vysílací relace Televizních novin a Aktualit a do regionálních pořadů např. Ostravské

vteřiny, Moravský večerník. Později přišel do redakce redaktor Mgr. Stanislav Kopečný a kameraman Martin Neced, v roce 1987 byla založena redakce v Šumperku v budově dnešní Krajské hygienické stanice a to byl počátek mojí spolupráce s ČST.

Jak vypadala práce regionálního redaktora a kameramana v jedné osobě, Vy jste ji také absolvoval?

Ano a byla nesrovnatelně náročnější, než ta současná. Točilo se na 16.mm inverzní filmový materiál. V počátcích na černobílý Agfa Gevapan 880, později, to byl můj případ, jsme točili na barevný inverzní film Agfa Gevachrome 702 a 732. Filmové materiály nebyly ani zdaleka tak citlivé, jako dnešní snímací čipy, muselo se hodně svítit. Pro natáčení v interiérech byly k dispozici 2x 1000W lampy, říkalo se jim Dělby, protože je vyrábělo Družstvo Dělba Praha. Lampy měly velký odběr, když jsme točili někde na samotách, v kostelích, muzeích apd. přepálili jsme pojistky raz dva. Trubice v Dělbách často praskaly, pak bouchly a zbytky střepů se rozletěly a začaly hořet, tak se nám třeba podařilo propálit v Šumperku vzácný gobelín, na Univerzitě Palackého pro změnu hořel koberec v Aule. Ale jak jsem říkal, točit na film bylo náročné a předpokládalo to od kameramana nastavit správně expozici filmového materiálu v různých podmínkách, navíc pro filmový snímač jsme museli inverzi o něco více exponovat. Množstvím filmu jsme byli limitováni, 30,5 metrů 16.mm suroviny byly čtyři minuty a na to jsme museli natočit celou reportáž. 122 metrů bylo na reportáže s rozhovorem, ale v počátcích se točilo k.m.o. – tedy komentáře mimo obraz na malé „bobiny“. V redakci byla výborná, švýcarská kamera Bolex RX 16 buď na péro, nebo na externí motor s Nagrou a s tou jsem vyjížděl točit.

Jak probíhala komunikace mezi ČST Praha a regionální redakcí?

Na tom se vlastně tak moc nezměnilo. Redaktor si telefonicky dohodl s Ostravou nebo s Prahou téma, záleželo, do kterého pořadu si editor reportáž vybere a pak následoval výjezd. Reportáž se natočila, naexponovaný film se zabalil do obálky a jako spěšnina mířil rychlíkem buď do Ostravy nebo Prahy, kde si její služba vyzvedla. V televizi film vyvolali v laboratoři, asi tak do půl hodiny byl film usušený, pak do střížny, kde byl opatřen obraz dvojpásem se zvukovou stopou. Editor reportáž zhlédl a zařadil ji do vysílacího schématu pořadu. Zpráva natočená do oběda měla šanci na odvysílání v hlavním večerním

zpravodajském bloku, jinak mělo regionální zpravodajství na film zpoždění jeden den. Později se s nástupem elektronických kamer a záznamů U-matic, S-VHS a Betacam SP reportáže trasovaly – posílaly „vzduchem“ linkou radiokomunikací. Tím se aktuálnost samozřejmě zrychlila. Vzpomínám si, na skvělého výpravčího v Zábřehu na Moravě, když reportáž spěchala, zastavil nám rychlík, který by jinak stanicí projel, dnes by to byl asi problém. Z nádraží v Zábřehu šumperská redakce posílala jako spěšninu filmové reportáže a magnetofonový pás se zvukem do Prahy.

Bylo těžké získat práci redaktora nebo kameramana v krajské redakci?

V úplných počátcích se zájemci na práci redaktora a kameramana v regionu moc nehrnuli, považte, nástupní plat byl nějakých 1750 Kč a filmový materiál byl drahý, zvláště Agfa, naexponovat špatně film to byla konečná. Jinými slovy, práce jen pro ty, kteří skutečně uměli. V Olomouci spolupracoval s televizí už v prvopočátcích vzniku ostravského televizního studia kameraman Milan Schulz, toho měl ve velké oblibě můj režisér Zdeněk Havlíček. Milan točil krásné dokumenty šestnáctimilimetrovou kamerou AK 16. Nicméně pokud se ptáte na osobní vztahy v televizi, tak ty byly často napjaté. Zvláště později, kdy už nebyli redaktori nuceni dělat kameramany, začal se o tuto prestižní práci svádět boj, uchytit se v krajské redakci nebylo rozhodně jednoduché.

Co se podle Vás změnilo na postavení krajského regionálního redaktora?

Tehdy i dnes sháníte náměty na reportáže, které pak musíte konzultovat s editorem v Praze, nebo naopak dostáváte zadané reportáže, ankety apd. Faktem je, že původní redaktor ČST, říkalo se nám „krajánci“, byl tehdy „pán někdo“, soudruzi se rádi viděli na obrazovce, úspěchy socialistických staveb a odhalování pomníků byly žádány, když přijela Československá televize před rokem 1989 natáčet, třeba reportáž o úspěšném JZD, byl to svátek jako v Troškových Hošticích. Televizní redaktor měl v kraji větší respekt než soudce, protože zveřejnění nějaké kauzy v televizi mělo okamžitý dopad na politickou garnituru. Televize byla velmi exponovaným propagandistickým nástrojem. Ale pravda je, že to některým redaktorům, jak se říká „stouplo v hlavě“.

Stalo se někdy, že by redaktoři zneužili nebo využívali svoje „výsostné“ postavení v regionu?

Z tehdejší Československé a později České televize o ničem takovém nevím, ve veřejnoprávní televizi byly a jsou nastaveny mechanismy velké zodpovědnosti. Tím samozřejmě nechci omlouvat prokádanost některých socialistických televizních redaktorů. Rok 1989 přinesl zemětřesení i v krajských redakcích ČST, třeba proti krajskému redaktorovi v Liberci tehdy skandovalo celé náměstí. Olomoucká redakce se přidala na správnou stranu barikády a vyjela natáčet reportáže na halu UP se stávkujícími studenty v čele s profesorem Jařabem a tehdejším studentem medicíny Ivanem Langrem, pozdějším ministrem vnitra. I to patří k historii regionálního televizního zpravodajství v našem kraji.

Jaká témata se v předlistopadovém vysílání Československé televize z Jesenicka vysílala, byla možnost dotknout se třeba otázky odsunu sudetských Němců?

V žádném případě, téma odsunu sudetských Němců z pohraničí bylo tabu! Zmínit se veřejně, to by byla pro redaktora profesní i osobní sebevražda. Už jen poslat takové téma do Prahy, garantuji Vám, že by jste vyfasovala prokurátora. V té době u nás byla sovětská vojska, ve školách se učily úplně jiné dějiny, pravda byla nalinkována stranickým vedením a režim podporoval spoluobčany, co udávali, taková byla doba. Na Staroměstsko se vyjíždělo, když se třeba v akci Z postavila nějaká prodejna, opravil most, nebo když JZD zvítězilo v orbě. V létě pak na jesenické pionýrské tábory a do závodů, když si brigády socialistické práce daly závazek, o jehož nesplnění jsme už neinformovali. První sníh na Pradědu, ozdravné pobyty v Jeskyních na Pomezí, lyžařská sezóna, tak o tom bylo Staroměstsko a Jeseníky. Věděli jsme třeba o řádových sestřích v Bílé Vodě, ale církve v komunistickém zpravodajství byla také tabu, obrazovka přála svazákům, pionýrům, Prvním Májům, MDŽ, VŘSR, obětavým pohraničnickům a hodným příslušníkům VB, často jsme natáčeli na středních odborných učilištích nebo Moravolenu.

Děkuji za rozhovor

Lenka Weiserová